

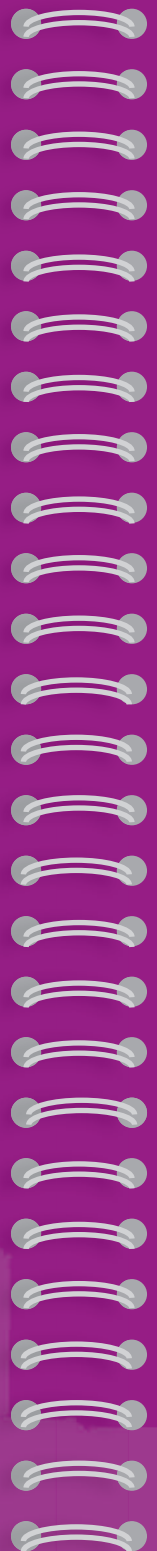

kook boek

Voor dorpen en dorpshuizen

Kennisnetwerk Leefbaarheid
en Gemeenschapsvoorzieningen
Provincie Gelderland

kookboek

voor dorpen en dorpshuizen

Dit receptenboek is tot stand gekomen in de periode 2013-2015.

De initiatieven die centraal staan zijn allen koplopers uit Gelderland. Wij geven u een kijkje in de keuken van deze burgerinitiatieven, elk met zijn eigen specialiteit. Van samen werken in het dorps- huis tot samen werken met sport- en zorgorganisaties.

Het receptenboek bevat inspiratie, tips en handvatten voor dorps-

platforms, dorpshuizen en andere burgerinitiatieven.

We raden u aan de recepten naar eigen smaak aan te passen. Gebruik uw eigen inzicht, een snuffje lef en een scheutje eigen lokale wijsheid om in uw kern of buurt aan de slag te gaan. Uiteraard kunt u altijd contact opnemen met ons voor vragen en tips via: info@dkkgelderland.nl

Voorwoord	7		Hete bliksem en sport: maak de cirkel rond	24
Proeven aan participatie in het dorpshuis	8		Aan tafel in Varsselder-Veldhunen:	
Aan tafel in Bemmel:			Hoe versterk je dorp en verenigingsleven met vereende krachten?	
Welke kansen biedt een dorpshuis voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt?				
Frisse shake van dorpsondersteuning voor zorg, leefbaarheid en draagvlak inwoners	12		Rijk gevuld dorpsplan	28
Aan tafel in Appeltern:			Aan tafel in Overasselt:	
Wat kunnen dorpsondersteuner en dorpsplatform betekenen?			Welke plannen en acties staan er op de dorpsagenda?	
5-gangen kulturhus	18		Dorpshuis als bindmiddel tussen cliënten en dorpingen	34
Aan tafel in Beltrum:			Aan tafel in Rheden:	
Hoe ontwikkel je een nieuw kulturhus met bestaande accommodaties?			Hoe werk je samen met zorgorganisaties en gemeente voor ondersteuning in je dorp?	
			Modules	40

Colofon

Nijmegen, februari 2016

Auteur: Daniëlle Damoiseaux

Foto's: Gema Perez, Wim Klompenhouwer, Truus Stotteler, Will de Kleijn

Ontwerp: Annelies Ebregt, Grafisch ontwerp en illustratie

Contacten

- Kennisnetwerk Leefbaarheid en Gemeenschapsvoorzieningen
DKK Gelderland – Peter van Heek en Josien Durieux
Spectrum, partner met elan – Gerrit Kapteijns en Anja Slendebroek
HAN Krachtige Kernen – Joke Abbring en Daniëlle Damoiseaux
ICSadviseurs – Igor Grevers
- Provincie Gelderland
- www.dkk gelderland.nl/node/7059

Voorwoord

Voor u ligt een mooi kookboek met inspirerende recepten voor kracht en initiatief. Het kookboek geeft een mooi overzicht van de initiatieven die er in Gelderland worden genomen om de leefbaarheid in wijken, dorpen en kernen een impuls te geven. Een overzicht om van te smullen! Als je bedenkt dat het kookboek 'slechts' enkele van vele mogelijke voorbeelden bevat dan is dit kookboek wellicht het eerste in een lange reeks.

De vorm van het kookboek is goed gekozen: een kookboek met mooie recepten én de ingrediënten en variatietips! Dat zie je vaker in de betere kookboeken: lekkere gerechten met tips voor hoe je er vooral je eigen gerecht van kunt maken, naar je eigen smaak.

Het kookboek weerspiegelt hoe de provincie Gelderland naar leefbaarheid kijkt: het belang van burgerinitiatieven waarin mensen hun krachten bundelen om samen de leefbaarheid in hun omgeving te verbeteren: gebundelde kracht voor samenredzaamheid!

Bea Schouten

*Gedeputeerde voor gebiedsgerichte opgaven, Stad en Regio, milieubeleid en leefbaarheid
Provincie Gelderland*

Proeven aan participatie in het dorpshuis

Links

De Kinkel: www.dekinkel.nl

Participatiewet: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet>

Participatiewet in beeld: <https://vng.nl/onderwerpenindex/werk-en-inkomen/>

Vrijwilligerswerk: <http://www.uwv.nl/particulieren/vrijwilligerswerk/>

Werken aan economische participatie, 29 best practices (Movisie):
<https://www.movisie.nl/publicaties/werken-aan-economische-participatie>

Contact: Albert ter Burg, De Kinkel Bemmelen, albertterburg@dekinkel.nl

Aan tafel in Bemmelen

WELKE KANSEN BIJDT EEN DORPSHUIS VOOR MENSEN MET EEN AFSTAND TOT DE ARBEIDSMARKT?

Cultureel Centrum De Kinkel is een van de voorlopers als het gaat over participatie van mensen met een uitkering van de gemeente. Zij bieden mensen een plek aan om een stap te zetten richting de arbeidsmarkt. Het meedoen aan de samenleving is namelijk niet voor iedereen mogelijk en sommige mensen hebben daarbij ondersteuning nodig. Het gaat om werken, het hebben van sociale contacten, het deelnemen en bijdragen aan de lokale samenleving en het opdoen van vaardigheden. Sommige mensen hebben daarbij ondersteuning nodig. Hoe kan een dorpshuis of dorpsbelangenorganisatie zich inzetten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt? Welke kansen zijn er?

Werk aan de Kinkel

In de Kinkel werken vrijwilligers met een afstand tot de arbeidsmarkt en vier professionals. Het project 'Werk aan de Kinkel' is drie jaar geleden klein begonnen tijdens de verbouwing van het cultureel centrum. Het doel: werken, leren en ervoor zorgen dat voor enkele mensen de afstand tot de arbeidsmarkt vermindert. Het levert hen meerdere zaken op: kansen voor toetreding tot de arbeidsmarkt, uit het isolement, waardering krijgen voor inspanningen en het leren van een (nieuw) vak. Voorbeelden van lopende projecten: Schoonmaak, Beheer en Onderhoud, Horeca, Events, Senioren. Van een kandidaat wordt verwacht dat hij/zij op tijd komt, er verzorgd uitziet, samenwerkt, communiceert, afspraken nakomt, flexibel is en een leer- en werkmotivatie heeft.

Volgens Albert ter Burg (beheerder en begeleider) is juiste begeleiding erg belangrijk en moet je weten of er potentie is en onderlinge chemie. Om wat meer richting te geven heeft de Kinkel instroomprofielen gemaakt voor kandidaten. Ook wordt tijdens het project gekeken of kandidaten een ontwikkeling doormaken. *"Soms past het niet en dan moet je opnieuw beginnen. Nauw en goed contact met de gemeente is gewenst. Niet onbelangrijk is dat de gemeente haar bestand van uitkeringsgerechtigden kent. Maar het gaat niet vanzelf."*

PARTICIPATIEWET

Iedereen die kan werken maar daarbij ondersteuning nodig heeft, valt sinds 2015 onder de Participatiewet. De wet is er om zoveel mogelijk mensen met of zonder arbeidsbeperking werk te laten vinden. De Participatiewet heeft de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en een groot deel van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong) vervangen.

Alle bijstandsgerechtigden hebben te maken met dezelfde arbeidsverplichtingen. Gemeenten moeten de bijstandsuitkering verlagen van personen die niet voldoen aan deze arbeidsverplichtingen. Sinds 2015 hebben alleen nog jonggehandicapten die niet kunnen werken recht op Wajong. Ook kunnen er geen mensen meer in de sociale werkvoorziening (Wsw) instromen.

Ingrediënten en Variatietips voor 'participatie' in een dorpshuis

*Aandacht voor sociale paragraaf
Transformatie sociale domein biedt veel kansen
Neem zelf het initiatief
Heb het met de gemeente over de inhoud
Gemeente uitnodigen in het dorpshuis
Neem het reguliere personeel mee in je plannen
Het kan ook niet matchen*

- Besteed in het meerjarenbeleid van het dorpshuis aandacht aan de **sociale paragraaf**, waarbij het dorpshuis een expliciete functie en positie kiest. De verbinding tussen gemeente, dorpshuis en burger speelt hierin een belangrijke rol.
- De **transformaties binnen het sociale domein bieden veel kansen** voor dorpshuizen e.d. Denk zelf na over mogelijke functies voor het dorpshuis en ga proactief in gesprek met gemeente en mogelijke partners.
- Laat de plannen niet door anderen (de gemeente) bedenken, maar **neem zelf hiervoor het initiatief**.
- De gemeente is ontvankelijk voor: *"Zullen we het samen doen? Ik loop bij het dorpshuis tegen zaken aan. Dit lukt ons niet alleen."* Haal het gesprek met de gemeente van de centen af. **Heb het over de inhoud en niet gelijk over de centen.**
- **Nodig de gemeente uit bij het dorpshuis** in plaats van naar de gemeente te gaan.
- **Neem het reguliere personeel mee in je plannen.** Besteed intern veel aandacht aan de medewerkers die de begeleiding gaan doen. Bereid hen goed voor en neem hen mee in het proces.
- Houd er rekening mee dat het ook wel eens **niet matched** tussen dorpshuis en iemand die arbeidservaring wil opdoen.

Frisse shake van dorpsondersteu- ning voor zorg en leefbaarheid

Links

Mooi Appelttern, verzamelsite voor het dorp: www.mooi-appeltern.nl

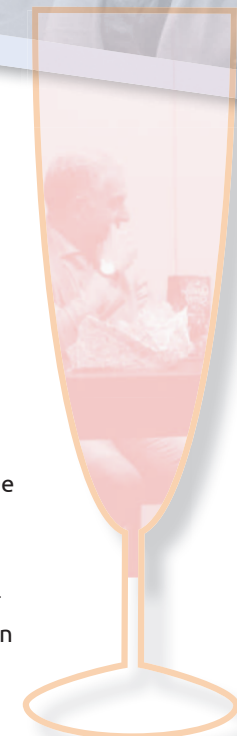
Doederij de Zwaluw: www.doederij.com

Contact: Charlotte Vijnmans, voormalig dorpsondersteuner Appelttern,
dorpsondersteunerappeltern@gmail.com

Aan tafel in Appelttern:

WAT KUNNEN DORPSONDERSTEUNER EN DORPSPLATFORM BETEKENEN?

Appelttern (850 inwoners) heeft te maken met vergrijzing, ontgroening, leegloop en het verdwijnen van voorzieningen. De pastorie veranderde in appartementen. Ook werd 'Doederij' geopend, centraal in het dorp. Doederij bevat een sociale inloop, dagbesteding voor mensen met dementie en/of beperkingen, beweging voor senioren, steunpunt voor mantelzorg en boekenspot. Alles op gebied van welzijn en zorg gemengd op één plek, omdat dan nieuwe ondersteuningsnetwerken ontstaan.

Hoe organiseer je als dorp dat mensen langer in het dorp kunnen blijven wonen, met de nodige zorg en ondersteuning? Wat betekent dorpsondersteuning?

In 2013 bleek dat Appeltern nog iets miste, met name om de sociale cohesie op gang te houden. Ook ontbrak een signalerende, verbindende en oplossingsgerichte functie voor zorg en ondersteuning. Vanuit het bestaande burgerinitiatief werd een structuur bedacht om deze functie zowel op individueel als op collectief niveau vorm te geven.

Zo ontstond het pilotproject Dorpsondersteuner Appeltern dat financieel mogelijk was dankzij provinciale subsidie en gemeentelijke bijdrage. Na het einde van de pilot is het experiment vervolgd met vrijwillige dorpsondersteuners.

Dorpsondersteuner: individueel niveau

De dorpsondersteuner komt, vaak als eerste, achter de voordeur bij iemand die hulp nodig heeft. Hij koppelt hulpvragen en aanbod aan elkaar, kent mensen en zoekt oplossingen in het dorp zelf. Als dorpsondersteuner weet je meer dan er op de 'sociale kaart' van instanties vermeld staat. *"Ik ken de mensen die wekelijks jeu de boules spelen, maar dat niet in officieel verband doen. Wanneer iemand meer onder de mensen wil komen en graag actief wil zijn, kan ik diegene introduceren,"* aldus de dorpsondersteuner. Uiteraard verwijst de dorpsondersteuner ook naar professionele organisaties. *"Ik geef een lijst van organisaties die gebeld kunnen worden en indien nodig bel ik zelf. Je hebt je wel aan protocollen te houden. Als dorpsondersteuner ben je geen hulpverlener, alleen contactpersoon,"* vertelt Charlotte Vijnmans, dorpsondersteuner in Appeltern. *"Als iemand zelf niet verder komt, kun je als dorpsondersteuner meer druk uitoefenen."*

Dorpsplatform: collectief niveau

Een dorpsondersteuner alleen bleek onvoldoende voor het werken aan

de community-betrokkenheid; het draagvlak van inwoners. Gekozen is om samen met een kwartiermaker een dorpsplatform op te zetten. De kwartiermaker is ook actief aan de slag gegaan met projecten en ideeën voor en door Appeltern. Inmiddels is er één verzamelplaats waar alles van Appeltern op staat. Andere projecten: een kookproject van basisschoolkinderen voor ouderen en een reparatieteam voor kleine klussen. Het dorpsplatform organiseert dialogavonden met als thema 'Gaan voor je dorp'. Deze avonden leveren nieuwe ideeën en vrijwilligers op. Het platform bespreekt ook haar zorgen met de dorps-inwoners, zoals: *"De eigenaar van de winkel gaat bijna met pensioen, en dan? En blijven beide basisscholen nog wel open?"*

Inmiddels bestaat er een dorpsplatform van tien bestuursleden die de inwoners vertegenwoordigen. Zij werken nauw samen met de voormalig dorpsondersteuner en met de nieuwe vrijwillige dorpsondersteuners. De kwartiermaker zelf is niet meer nodig. Het dorpsplatform is zelfstandig en uiteraard politiek neutraal.

Ingrediënten en Variatietips voor dorpsondersteuning

*Ontwikkel een visie
Zet een dorpsondersteuner in
Richt een dorpsplatform op
Durf stappen te zetten*

- Ontwikkel een **visie** voor het dorp op het gebied van **zorg en ondersteuning**. Hoe ziet zorg en ondersteuning er over tien jaar idealiter uit? Hoe gaan we daar samen aan werken?
- Vervul de functie van **dorpsondersteuner**, vrijwilliger, professioneel of beiden. Hij of zij is makkelijk te bereiken en kent inwoners, voorzieningen, organisaties, verenigingen en alle andere zaken die spelen in het dorp.
- Richt een **dorpsplatform** op voor het algemeen belang dat draagvlak heeft bij de inwoners.
- **Durf stappen te zetten**, terwijl de transformaties van '(jeugd) zorg' en 'arbeid' nog gaande zijn en onduidelijkheid bestaat over de toekomst.

5-gangen kulturhus

Links

Kulturhus de Wanne: <https://nl-nl.facebook.com/kulturhusbeltrum>

Contact: info@kulturhusbeltrum.nl

Aan tafel in Beltrum:

HOE ONTWIKKEL JE EEN NIEUW KULTURHUS MET BESTAANDE ACCOMMODATIES?

Een nieuw kulturhus Beltrum? Ja en nee. In 2007 kwam het besef dat er iets moest gebeuren met het dorps huis uit de jaren '70, vanwege onderhoud, exploitatie en de ontgroening en vergrijzing van het dorp. Men koos niet voor een verbouwing, maar voor een nieuw Kulturhus 'De Wanne' in vier bestaande gebouwen. Uitgangspunt: het is van en voor het hele dorp.

Om tot een oplossing voor het dorps huis te komen stelde de werkgroep de vraag: "Misschien heeft een ander ook dit probleem?" Dit was de start voor de samenwerking tussen organisaties, ondernemers en

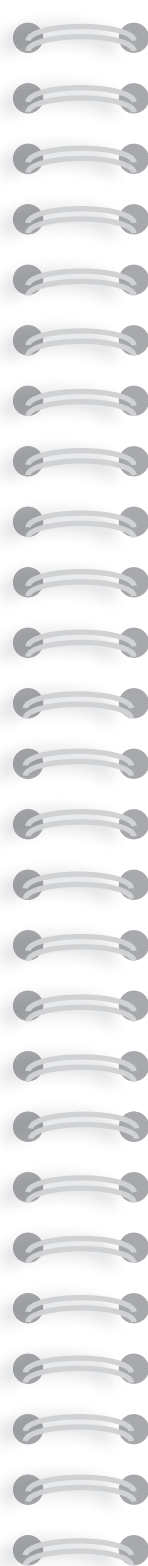
inwoners in Beltrum. De werkgroep ging actief aan de slag en heeft ruimte in bestaande accommodaties bij elkaar gebracht. Letterlijk: beschikbare ruimte. En figuurlijk: het is niet meer ieder voor zich, maar samen voor ieder, ruimte voor samenwerking. Sinds september 2014 is het kulturhus in gebruik.

Nieuwe aanbouw *Gang 1*

Uit het oude Wit Gele Kruisgebouw vertrokken de tandarts en Rabobank. Er is overlegd met inwoners, verenigingen en organisaties over de behoeften en op basis daarvan verbouwd en aangebouwd. De bovenwoning wordt nog gewoon bewoond. De rest is aangepast. Zo zit er nu een praktijk voor fysiotherapie, Sensire houdt er kantoor, er is een pinautomaat van de Rabobank, er is een bibliotheekhoek en er is een nieuwe, open ruimte gecreëerd met een bar en kleine keuken. Dit gebouwtje is de hele dag open. *“Je kunt hier gewoon binnen lopen,”* aldus de beheerder.

School *Gang 2*

Aan hetzelfde plein ligt de basisschool. Het kulturhus gebruikt na schooltijd de gymzaal en andere voorzieningen zoals computers. Het kulturhus betaalt huur voor gebruik van de ruimten en spullen. Met de basisschool is een huurprijs afgesproken die laag genoeg is, zodat iedere club het kan huren.

Gang 3

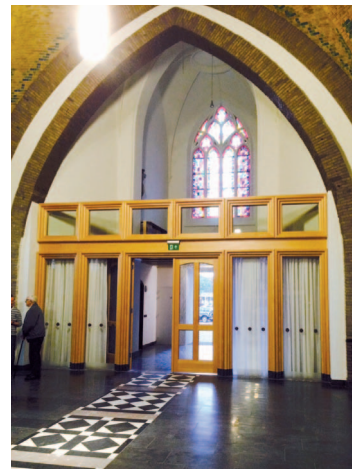
Zorgcentrum met jeugdhonk

Tegenover de school ligt het voormalige woonzorgcentrum De Hassinkhof. Deze locatie zou zonder het nieuwe kulturhus gesloten zijn, vanwege de transitie in de zorg. Het is een win-win situatie: de locatie en de grote groep vrijwilligers blijven behouden en het zorgcentrum maakt nu actief onderdeel uit van Beltrum. De voormalige kapel is omgevormd tot een multifunctionele ruimte die clubs en verenigingen voor € 30,- per dagdeel kunnen huren vanuit het kulturhus. *“De kerk ligt toch om de hoek. Nu kunnen we de kapel ten minste inzetten voor het hele dorp,”* aldus een medewerker van De Hassinkhof. Achter de kapel is een jeugdhonk met een eigen ingang. Zij mogen in De Hassinkhof hun honk hebben als zij in ruil daarvoor vier keer per jaar een activiteit organiseren met de oudere bewoners. De keuken van De Hassinkhof is ook onderdeel van het kulturhus. De beheerder van het kulturhus: *“Toen de nieuwbouw gerealiseerd was waren we bijna vergeten dat de grote zaal in De Hassinkhof zit. Inmiddels weten mensen deze ruimte te vinden.”*

Kerk *Gang 4*

Naast het woonzorgcentrum ligt de kerk. *“De kerk is altijd al van de gemeenschap, we willen ook iets terug geven aan de gemeenschap,”* was de reactie die de werkgroep kreeg van de kerk. Na toestemming van de bisschop is de grootste ruimte van het kulturhus gerealiseerd in de kerk. De helft van de kerkbanken ging eruit, vloerverwarming ging erin en er zijn schermen om de ruimte van de rest van de kerk af te sluiten. Een geschikte ruimte voor nette gelegenheden. Daarnaast heeft de kerk ook financieel bijgedragen aan het nieuwe kulturhus.

Plein

Gang 5

Naast de vier accommodaties heeft Beltrum ook de openbare ruimte aangepakt. Het centrum van het kulturhus wordt gevormd door een plein. De muurtjes rond het woonzorgcentrum zijn weg, de tuin van de kerk is meer open. Kortom, het is één geheel geworden ondanks de verschillende gebouwen. Het kulturhus is geopend met een brunch met 800 inwoners op dit plein.

Kulturhus de Wanne is een typisch voorbeeld van accommodatiebeleid van onderop. Een van de initiatiefnemers: *“Het is een proces geweest van samen doen. De cirkels openbreken. We zijn partners geworden. Je bouwt samen aan sociaal kapitaal.”* Het was niet altijd makkelijk om de meerwaarde van samenwerking binnen het kulturhus aan bijvoorbeeld de voetbalvereniging uit te leggen. Er is vooral ingezet op: wij hebben iedereen nodig om samen Beltrum levendig te houden.

Stichting Kulturhus de Wanne is de exploitant van het vernieuwde gebouw en verhuurt de ruimten in de andere accommodaties. De exploitatie is sluitend en er komt geen subsidie aan te pas. Door de dynamische beheervorm kunnen ruimten in de toekomst worden afgestoten als blijkt dat deze niet meer nodig zijn.

Ingrediënten en Variatietips voor een kulturhus onder meer daken

Houd het concept flexibel

*Maak de noodzaak tot samenwerking bespreekbaar
Haal wensen en behoeften op bij alle dorpspartners*

Durf keuzes te maken

Zorg voor een basis voor de exploitatie

Kartrekkers met tentakels in de lokale samenleving

Maak afspraken met lokale horecapartners

- **Houd het concept flexibel**, waardoor geanticipeerd kan worden op veranderingen.
  - Maak de **noodzaak tot samenwerking** tussen verenigingen en instituten om het voorzieningsniveau (deels) te behouden bespreekbaar in het dorp.
  - **Haal de wensen en behoeften op bij alle dorpspartners** (verenigingen, instituten, ondernemers e.d.). Dit kan een fundament zijn voor de programmaad.
  - **Durf keuzes te maken** om een toekomstbestendig concept te verwezenlijken. Dit is niet automatisch behoud van alles.
  - **Zorg voor een basis voor de exploitatie** met een aantal vaste partners die zorgen voor een sluitende exploitatie.
  - Zorg voor enthousiaste **kartrekkers met tentakels in de lokale samenleving**.
  - **Maak afspraken met lokale horecapartners** om elkaar te versterken en geen oneigenlijke concurrentie te bewerkstelligen.
- Wat zou je een volgende keer anders doen?**
- Extra aandacht voor **communicatie**. Roep niet: het dorpshuis gaat sluiten.
  - Voldoende tijd nemen voor het bewustwordingsproces. Het is niet alleen ratio, er gaan **veel emoties** schuil (generatieverschillen).

Hete bliksem en sport: maak de cirkel rond

Links

Dorpswebsite: www.varsselderveldhunten.nl

Film NOC*NSF over Varsselder-Veldhunten:

<http://www.varsselderveldhunten.nl/index.php/vdvv/nieuws-vdvv/>

Film over Sportdorp: <https://www.youtube.com/watch?v=k6kyWk8Jle8>

Contact: Wim Klompenhouwer, voorzitter Vereniging Dorpsbelangen.

vdvv@varsselderveldhunten.nl

Aan tafel in Varsselder-Veldhunten:

**HOE VERSTERK JE DORP EN VERENIGINGS-
LEVEN MET VEREENDE KRACHTEN?**

Het startpunt: op zoek gaan naar een nieuw dorps huis voor alle verenigingen, van sport tot cultuur. De film van NOC*NSF geeft een introductie in het principe van Varsselder-Veldhunten, een dorp met 750 inwoners in de Achterhoek waar verenigingen elkaar versterken (zie link op pag. 24).

Naar een gezamenlijke menukaart

De situatie in Varsselder-Veldhunten was dat iedere vereniging zijn eigen locatie en vrijwilligers had. Dit was niet toekomstbestendig. Vaak kenden

besturen elkaars zorgen niet. De vereniging Dorpsbelangen bracht daar verandering door verenigingen te vragen wat nodig is om het verenigingsleven in stand te houden en hoe zij elkaar kunnen aanvullen. *“Bij alles wat wij doen, zoeken we eerst draagvlak,”* aldus Wim Klompenhouwer, voorzitter.

Er werd een ideale locatie gevonden voor het nieuwe dorpshuis. De kosten waren echter een paar miljoen. Door de krimp in de Achterhoek en financiële crisis werden de plannen aangepast. Wim: *“Je moet opletten dat de stenen niet tegen je gaan werken en een consumptie straks €2,50 kost.”* Er werd een alternatief ontwikkeld: de sportkantine van de voetbalvereniging veranderde in 2010 in een dorpshuis voor alle inwoners en verenigingen, ook de kleinere organisaties zoals de Zonnebloem en ouderengym.

Hoe ging dat?

De nieuwe stichting 't Dorpshuus kocht de sportkantine van de voetbalvereniging. De voetbalvereniging investeerde 50% van de opbrengst in kleedruimtes. De andere 50% werd geïnvesteerd in een kunstgrasveld via de Stichting Buitenham. Niet alleen de voetbalvereniging, maar ook de schutterij en basisschool gebruiken deze velden. *“Het is een kleine basisschool met de voorzieningen van een brede school,”* aldus Wim Klompenhouwer. Het nieuwe dorpshuis beschikt over een ruimte met bar, zo kan de voetbalvereniging zonder eigen kantine. Dat betekent minder omzet, maar niet per sé minder winst voor de vereniging. Het dorpshuis en de buitenruimte zijn financieel onafhankelijk. Alleen voor de verbouwing droeg de gemeente bij.

“Waar Vereniging Dorpsbelangen trots op is? Op het feit dat jongeren weer in het dorp gaan wonen. Ook mét krimp kun je je dorp aantrekkelijk maken en wel door te delen.”

Ingrediënten en Variatietips voor versterking dorp en verenigingsleven

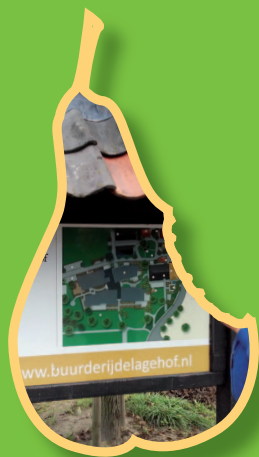

*Meer vrijwilligers
Nieuwe ideeën aan de bar
Eén website
Zonnecollectoren en zonnepanelen
Leer van andere initiatieven
Durf te delen
Eigen identiteit*

- Een van de bijkomstigheden van één plek voor iedere vereniging is dat er **meer vrijwilligers** beschikbaar zijn. Zo kunnen leden bardiensten draaien waarbij een gedeelte van de opbrengsten direct naar de vereniging gaat. Het resultaat is dat verenigingen samen het dorpshuis open houden, 7 dagen per week.
- *“Een bar betekent ontmoeting en gezelligheid.”* **Aan de bar ontstaan nieuwe ideeën.** Zo zijn de dierenweide en moestuin ontstaan.
- Behalve een gezamenlijk dorpshuis is er ook een digitale verbinding gemaakt. In plaats van allemaal losse websites en webmasters hebben de verenigingen nu **één website**. De site levert inmiddels ook inkomsten op, vanwege reclame en sponsoring door lokale bedrijven.
- Het dorpshuis wil duurzaam zijn voor de toekomst. Zo liggen er **zonnecollectoren en zonnepanelen** op het dak.
- Eén van de tips die Wim Klompenhouwer meteen geeft: *“Ga overal kijken. **Leer van andere initiatieven** en vertaal dit naar je eigen situatie. Kom gerust een kijkje nemen in Varsselder-Veldhunten”.*
- Een ander belangrijk punt: **durf te delen**. Zorg dat verenigingen het gezamenlijke belang inzien en niet ieder op zijn eigen eiland blijft zitten.
- Belangrijk is het om de grenzen te bewaken en het behouden van de **eigen identiteit** van verenigingen. In het dorpshuis is dit opgelost door gebruik van clubkleuren.

Rijk gevuld dorpsplan

Links

Dorpsplatform Overasselt: www.dorpsplatformoverasselt.nl

Wandelknooppunten: www.wandelenrijkvannijmegen.nl

Contact: Teun Megens en Hennie van Lin, info@dorpsplatformoverasselt.nl

Aan tafel in Overasselt:

WELKE PLANNEN EN ACTIES STAAN ER OP UW DORPSAGENDA?

Dorpsplatform Overasselt maakte in 2009-2010 samen met inwoners het 'Dorpsplan, verder bouwen aan leefbaarheid'. Men startte met het vormen van een werkgroep, daarna konden inwoners op allerlei manieren meedenken en meedoen aan de invulling van het dorpsplan. Denk aan een Droomavond en werkgroepen. Inmiddels ligt het dorpsplan er sinds 2009 en werkt men aan de volgende speerpunten: invulling van het dorpsplein, wandelknooppuntennetwerk, zorg in het dorp en starterswoningen. Gemeente Heumen gaf het dorpsplatform het mandaat om deze speerpunten uit te voeren. We staan stil bij resultaten tot nu toe.

Dorpsplein

Het dorpsplatform is meteen aan de slag gegaan met het hart van het dorp: het plein voor het Verenigingsgebouw, voorheen het veld voor de kermis. Twee architecten uit het dorp werden uitgedaagd een plan te maken. Daarna was het aan de bewoners om te kiezen. Het werd de 'groene variant'. Met financiële medewerking van de gemeente, stadsregio, een Europees fonds en een deel eigen bijdrage ging men van start. Met omwonenden is veel gesproken over de veranderingen. Het vernieuwde dorpsplein heeft podiumtrappen, zodat de muziekvereniging er een optreden kan houden. Verder zijn er een jeu des boules baan, tafeltennistafel, skeelerbaan, bankjes en een paar parkeerplekken. Als extra functie heeft het dorpsplein een verlaagd gedeelte met opstaande randjes. Zo wordt het plein in de winter een schaatsbaan voor het dorp. Onder het grasveld zit een waterretentiebekken verwerkt. Het dorpsplein wordt onderhouden door vrijwilligers van onder andere de muziekvereniging.

Netwerk van wandelknooppunten

Om Overasselt aantrekkelijk te houden voor dagjesmensen heeft een werkgroep van senioren een netwerk van wandelknooppunten gemaakt. Eerst als try-out: de route een jaar lang aanbieden in samenwerking met de betrokken gemeenten, Rijkswaterstaat, Staatsbos-

beheer en enkele particulieren waar de route over het terrein loopt. Inmiddels staan er overal paaltjes in de omgeving. Op het dorpsplein in Overasselt staat paaltje nummer 1 en staan de routekaarten op een bord. De werkgroep heeft een folder gemaakt die door VVV, lokale winkels en campings al 1000 keer verkocht is. De werkgroep houdt de routes in de gaten. Als paaltjes ontbreken worden ze vervangen, routes worden zo nodig aangepast, rondom de paaltjes wordt gesnoeid, etc.

Buurderij: dagopvang, dementiewoningen, inloopcafé en agrarisch museum

Een derde speerpunt uit het dorpsplan is zorg in de buurt. Om mensen met dementie in de vertrouwde dorpsomgeving te laten wonen gingen Malderburch (Centrum voor welzijn Wonen en Zorg), Dichterbij (zorgorganisaties), Oosterpoort (woningcorporatie), het agrarisch museum (gerund door vrijwilligers) en het dorpsplatform met elkaar de uitdaging aan. De rol van het dorpsplatform bij de ontwikkeling van de Buurderij de Lage Hof was meer op de achtergrond. De zorgorganisaties, woningcorporatie en agrarisch museum namen het initiatief. De uitkomst bleek de leegstaande boerderij De Lage Hof waar functies konden worden samengevoegd. Inmiddels is de Buurderij een jaar open. Het 'bestaat' uit het agrarisch museum, 24 nieuwe woningen

voor mensen met dementie (zorgzwaartepakket 5 en hoger), dagopvang voor ouderen en inloopcafé. Op dit moment zijn er nog te weinig bezoekers voor een gezonde exploitatie van de Buurderij. Uitbreiding van activiteiten is nodig. Maar voor de dementiewoningen zijn wachtlijsten ontstaan van mensen uit Overasselt en de regio. De vraag is op dit moment groter, dan het aanbod.

Collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO)

Overasselt heeft te maken met krimp. Het dorpsplatform organiseerde een avond voor starters die wel in het dorp wilden blijven, maar door de hoge huizenprijs geen mogelijkheid zagen. Er was veel interesse en zo ontstond in 2009 het CPO-project in samenwerking met Oosterpoort (woningcorporatie). Collectief Particulier Opdrachtgeverschap is een vorm van sociale projectontwikkeling waarbij toekomstige bewoners gezamenlijk opdrachtgever zijn voor hun eigen nieuwbouwproject. Tien woningen van het eerste CPO-project staan er al, het tweede CPO-project levert nog eens 15 starterswoningen op. Daarnaast worden er particulier huizen gebouwd op eigen initiatief.

Ingrediënten en Variatietips voor een dorpsplan

*Zelf het openbaar groen onderhouden
Vijver in eigen beheer
Organiseer een droomavond*

Ingrediënten voor het dorpsplein

- Multifunctionele elementen
- Overleg met omwonenden
- Fondsen, subsidies, eigen bijdragen
- Betrokken bewoners die kiezen tussen alternatieven

Ingrediënten voor Plein, wandelknooppunten en Buurderij

- Samenwerking met organisaties (gemeente, Staatsbosbeheer, zorginstellingen, etc.)
- Vrijwilligers voor onderhoud plein, museum en wandelknooppunten
- Tip: voer een try-out periode van een jaar in als aanwonenden bezwaar hebben op het wandelpad.

Ingrediënten voor CPO

- Geïnteresseerden voor starterswoningen
- Grond met woonbestemming

Naast de speerpunten uit het dorpsplan ontstonden de afgelopen jaren nieuwe initiatieven.

- Zo onderhouden bewoners van de Wilhelminastraat nu **zelf het openbaar groen**. Het idee ontstond tijdens een buurtbarbecue. Nu heeft de gemeente het budget voor groenonderhoud beschikbaar gesteld aan de bewoners voor aanschaf van planten. *“Van een straat is het een buurt geworden,”* aldus een van de bewoners.
- Al snel volgden de bewoners van de nieuwe buurt (CPO-project) het initiatief. Kosten voor planten krijgen ze vergoed, het onderhoud doen bewoners zelf. Net als de visvijver in een andere buurt. De vissers hebben de **vijver in eigen beheer**.
- Het Dorpsplatform Overasselt staat niet stil. In januari 2016 organiseerde het dorpsplatform een **nieuwe droomavond**.

Dorpshuis als bindmiddel tussen cliënten en dorpingen

Links

Dorpshuis Willem de Zwijger Rheden: <http://dorpshuisrheden.info> en facebook:

<https://www.facebook.com/Dorpshuis-Rheden-218234018353241/>

Drie decentralisaties in het sociaal domein:

<https://www.movisie.nl/artikel/drie-decentralisaties-sociale-domein>

Contact: Henk Welmers (secretaris) en Luuk Kuiper (voorzitter), zie website.

Aan tafel in Rheden:

HOE WERK JE SAMEN MET ZORGORGANISATIES EN GEMEENTE VOOR ONDERSTEUNING IN JE DORP?

Dorpshuis "Willem de Zwijger" in Rheden bestaat twee jaar, net als de samenwerking tussen Stichting het Dorpshuis Rheden, zorgorganisatie Siza en Gemeente Rheden.

Nieuw dorpshuis voor alle inwoners

Behoeft nummer één van inwoners en verenigingen was het realiseren van een dorpshuis. Dat had Rhedens Belang al in 2011 opgehaald. In 2013 deed zich de unieke kans voor om hier uitvoering aan te geven.

De plaatselijke welzijnsinstelling ging failliet, waardoor verschillende verenigingen en activiteiten op zoek moesten naar een nieuwe locatie én er kwam ruimte vrij in de oude Willem de Zwijgerschool, de centrale plek in het dorp. Het idee kon gerealiseerd worden.

Het gaat de opgerichte stichting in eerste instantie niet om de exploitatie van het dorps huis, maar het verzamelen van activiteiten op één centrale plek en het stimuleren van nieuwe initiatieven en dat lukt goed. Erg belangrijk is dat er een hechte samenwerking is met de zorgorganisatie, want in de andere vleugel van Willem de Zwijger is een activiteiten-centrum van Siza gevestigd voor mensen met een niet aangeboren hersenletsel. Vanaf het begin is samengewerkt aan een dorps huis voor iedereen, ook de cliënten van Siza. Letterlijk is er een doorbraak gemaakt, zodat beide vleugels van het gebouw met elkaar in verbinding staan. Dat betekent dat de ruimte van Siza na 16.00 uur ook beschikbaar is voor bijvoorbeeld de yoga en de kookclub.

Ook voor Siza kwam de samenwerking op het juiste moment. Het activiteitencentrum was naar binnen gericht. De omwenteling naar participeren en veranderingen in de zorg waren al gaande. *“Siza zet haar deuren open en wordt onderdeel van de samenleving. Daarbij is aandacht*

en tijd nodig voor de medewerkers. Zij moeten niet het gevoel hebben dat ‘vreemden’ in hun ‘koninkrijkje’ komen. Als medewerker moet je mee kantelen. Mensen ontmoeten die opeens binnen lopen. Gewoon zien hoe het gaat. We zijn er nog lang niet, maar al die kleine stapjes helpen.”

De rol van de gemeente is met name inhoudelijk: meedenken en maatschappelijke opgave ontwikkelen als partner van het dorps huis. De gemeente heeft ook een financiële positie, maar die volgt de inhoud. Gemeente: *“Als de verzorgingshuizen sluiten, waar kunnen mensen dan heen voor activiteiten? Er is een beetje lef nodig. Laten we dit gewoon samen gaan doen.”*

Samenwerking

De samenwerking tussen dorps huis, Siza en gemeente is vanaf het begin constructief van aard. Het feit dat er draagvlak was vanuit inwoners betekent veel voor de gemeente. Het wordt niet van bovenaf bepaald, maar is vanaf het begin van onderop vormgegeven. De gemeente, Siza en het dorps huis ondertekenden in 2013 een intentieverklaring voor duurzame samenwerking.

Vrijwilligers, verenigingen en cliënten in één gebouw gaat niet vanzelf. Zo zijn deze cliënten gevoelig voor prikkels. Om aan elkaar te wennen organiseerden het dorps huis en Siza bewonersavonden met ervaringsdeskundigen. Dit bleek een succes, want de drempel om elkaar te ontmoeten en eventueel te helpen is weg. De conciërges van het dorps huis doen nu als het nodig is klusjes bij Siza en cliënten zorgen voor koffie bij activiteiten in het dorps huis. Naast Siza wordt ook samengewerkt met Woonzorgnet (die cliënten met GGZ indicatie hebben) en Viva.

Er is regelmatig contact tussen dorps huis, Siza en waar nodig ook de gemeente. *“Als er iets is, lopen we bij elkaar binnen.”* Op bestuurlijk niveau is het gesprek ook altijd mogelijk.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Willem de Zwijger wil meer zijn dan een dorps huis, namelijk ook maatschappelijk bijdragen aan het dorp. Onder andere door onderdak te bieden aan het inloopproject tegen eenzaamheid, het consultatiebureau, door thema-avonden te organiseren en door open te staan voor vragen van de gemeente.

Het maatschappelijk draagvlak krijgt vorm door de ruim 35 vrijwilligers die het dorps huis runnen en de conciërges van het reïntegratie traject van de gemeente. Tussen de vrijwilligers, conciërges en medewerkers van Siza is regelmatig overleg. Het persoonlijke gesprek is daarbij van groot belang. *“Elkaar persoonlijk kennen, korte lijnen.”*

Een verandering die eraan zit te komen is de terugloop van het aantal cliënten van Siza voor activiteitencentra, vanwege de veranderingen in de zorg. Dit lossen ze in Rheden op door het gebouw anders te verdelen, qua huurafspraken met de eigenaar van het gebouw. Het dorps huis krijgt meer ruimte en Siza minder.

Ingrediënten en Variatietips voor verbinding tussen dorps huis, 'zorg' en gemeente

Creëer draagvlak bij 'alle' inwoners

Verkennen in het dorp

Verdiepen in 'zorg en welzijn'

Focus op de inhoud

Maak inzichtelijk hoe kostenbesparend het idee is

Investeer in relaties

Neem direct betrokkenen mee

Wees open en eerlijk

Waardeer de inzet van vrijwilligers

- **Creëer draagvlak bij 'alle' inwoners.** Het dorps huis is van alle inwoners, ook voor meer kwetsbare inwoners. Begin van onderop.
  - **Verken** in je dorp welke instellingen er zijn. Vraag de gemeente bij wie zij 'zorg' inkopen.
  - **Verdiep** je in de wetten en ontwikkelingen in zorg en welzijn.
  - **Focus eerst op de inhoud**, vorm en financiën komen later. Kijk waarop je je inhoudelijke verhaal kunt 'verkopen' (bij professionele partners waaronder de gemeente).
  - **Maak voor de gemeente inzichtelijk hoe kostenbesparend het idee is.** Voor de gemeente is de insteek doorgaans dat alles wat binnen *goedkoop-adequaat-redelijk-billijk* goed is.
  - Blijf elkaar opzoeken, bouw een goede relatie op; **investeer in relaties** (vrijwilligers, cliënten, gemeente, medewerkers Siza, etc.)
  - **Neem de medewerkers (Siza) en vrijwilligers (dorps huis) mee in het kantelen.**
  - Leg al je kaarten op tafel, **wees open en eerlijk** tegen elkaar bij het beantwoorden van de vraag: 'kunnen we samen vorm geven aan de Wmo-gedachte?'
  - **Waardeer de inzet van vrijwilligers.**
- Men waarschuwt ook voor valkuilen:*
- Afspraken die elkaar in de weg zitten.
  - Krimp in de zorg (minder cliënten).

Nog meer: modules

Het Kennisnetwerk Leefbaarheid en Gemeenschapsvoorzieningen heeft tien modules ontwikkeld. De modules bevatten informatie, tips en ervaringen uit Gelderland over verschillende thema's.

Modules:

- Hoe zet ik een projectplan op?
- Draagvlak: de vraag achter elk initiatief
- Een openbare ontmoetingsplek in de openlucht
- Exploitatie gemeenschapsvoorziening
- (Gezamenlijk) programmeren in dorp, wijk of gemeenschapsvoorziening
- Samen werken aan zorg en welzijn
- Accommodatiebeleid
- Sport als maatschappelijke spil van uw kern
- Jongeren in de dorpsbelangenorganisatie
- De dorpscontactpersoon

Al deze modules zijn te vinden op: <http://www.dkk gelderland.nl/node/7396>
Op papier op te vragen bij DKK Gelderland: info@dkkgelderland.nl

Inspiratie, tips en handvatten voor dorpsplatforms, dorpshuizen en andere burgerinitiatieven

KRACHTIGE KERNEN
HAN CENTRE OF EXPERTISE

SPECTRUM
partner met elan.

Gelderland
Dorpshuizen en kleine Kernen

≡ provincie
Gelderland